

ה' של ספינה

אוצרות הדף היומי

הרב יוסף חיים אהוב ציון

בדיבורו, שאין בהמה אוכלת בשר אדם, ולכן אמר דוד שם "לעוף השמים ולחית הארץ", עיין שם. על כל פנים מתבאר דעוף השמים אוכלים בשר אדם. ודוחק לומר דנתכוון שם לנעמיות דווקא, דהרי סתמא קאמר. ותו דמפורש בפסוק בפרשת כי תבא (כח, כו): "והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים", ומשמע שכל עוף השמים אוכלים בשר אדם. ואפשר דמה שכתוב בשמואל שהיה מאכיל לנעמיות, היינו משום הגידין והעצמות שבבשר, דשאר עופות אינם אוכלים אותם ורק הנעמיות אוכלות גם עצמות, כמו שכתב בספר הברית הנ"ל.

קבט:

"לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו"

מדוע נצטווה משה

להסיר מנעליו

בש"ת **לבושי מרדכי** (דברי אגדה) על הפסוק "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" (שמות ג, ה), כתב: "יש להקשות, כי אמרו חז"ל (שבת קכט.) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו, והאיך היתה כאן המצוה להיפרך.

"אבל יובן, דאמרו חז"ל (עיין כוזרי מאמר א' ו'קדושת לוי' פרשת ויגש), דיש ארבעה יסודות, דומם צומח חי מדבר, ולכל אחד יש לו עליה על ידי הגבוה ממנו, האדמה מתעלה על ידי שצומח בה, והצומח על ידי כי החיות אוכלים עשב השדה, והחי על ידי המדבר שאוכל אותו, אבל שהמדבר יהיה לו שייכות עם הדומם אשר תרי דרגא עוד ביניהון, זהו אינו מן המידה, על כן לובש המדבר מנעלים אשר הוא מן החי, ומסמרות של עץ המחזיקים הוא מצומח, ובזה דורכים והולכים עלי אדמות. והתינוח על אדמה פשוטה שאין להמדבר להקטין עצמו כל כך ולהיות שייכות עם דומם בלי ממוצע של חי וצומח, אבל באדמת קודש אדרבה מעלה היא להמדבר שיקבל קדושה בלי הפסק דבר. וזהו "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא", ודו"ק".

קבט:

"משום יומא טבא דעצרת דנפיק ביה זיקא ושמייה טבוח, דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח לתו לכשרייהו ולדמייהו"

בכל שנה מתחדשת

הארת מתן תורה מחדש

הנה בכל שנה חוזרת אותה הארה שהייתה

ומהר"י אסאד בשו"ת **יהודה יעלה** (חלק א' אורח חיים סימן קע"ב) תירץ דכיוון דיהיה לו היתר לטבל זה למחר, דלאחר השבת יכול לתקן ולהפריש ממנו תרומות ומעשרות, מודה הרשב"א דבכהאי גוונא לא ספינן לקטן אפילו איסור דרבנן בידים.

"שברי זכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות"

מה עיקר מאכל

של הנעמיות

הנה בספר **הברית** (חלק א' מאמר י"ד פרק ה') כתב: "היענה מאכלה חציר ודשא, וכאשר לא תמצא די רעבונה תבלע גם כן עצמות וברזל וכל מתכות וזכוכית, כאשר אמרו בשבת שברי זכוכית מאכל לנעמיות, ופירש"י היענה". ומדבריו מתבאר שהיענה עיקר מאכלה חציר ודשא כשאר עופות, ורק כאשר לא תמצא די רעבונה תבלע גם כן עצמות וברזל.

אמנם **במדרש רבה** פרשת נח (פ"א, י"ד) לא משמע כן, שאמר שם רבי אבא בר כהנא דנח הכניס לתיבה לכל בעל חיים אוכל המיוחד לו: זמורות לפילים, חצובות לצבאים, זכוכית לנעמיות וכו', עיין שם. משמע שזהו עיקר מאכלה.

עוד העיר בספר **מגדים חדשים** בסוגיין, ממה שכתוב במדרש רבה איכה (פרק ג' אות ת') ובמדרש שמואל (סוף פרק י"ח) בפסוק "וישסף שמואל את אגג" - "אמר רבי אבא בר כהנא, התחיל מחתך בבשרו חתיכות חתיכות ומאכיל לנעמיות", עיין שם. ומבואר מזה שהנעמיות אוכלות גם בשר.

ועדיין צריך ביאור גבי שמואל, למה האכיל לנעמיות דוקא. ואפשר שסתם עופות אינם אוכלים בשר אדם, אלא נעמיות דווקא. ולפי זה ייתכן גם שנעמיות אינן אוכלות סתם בשר, אלא בשר אדם בלבד.

שוב ראיתי שזה אינו, דמפורש בפסוק (שמואל-א יז, מד) שאמר הפלשתי לדוד "ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה". וברש"י שם בשם המדרש, שנתקלקל

קב"ח.

"טבל פשיטא, לא צריכא בטבל דרבנן בעציץ שאינו נקוב"

מדוע טבל דרבנן הוי

מוקצה, הרי חזי לקטנים

כתב מרן רבינו עובדיה יוסף זי"ע במאור **ישראל** בסוגיין: "הקשה ה'שער המלך' (הלכות שביתת עשור א), לדברי הרשב"א ור"ן דאיסור דרבנן מותר למספי בידים לקטן, אם כן גם טבל דרבנן חזי לקטנים וכו', עיין שם. ועיין בשו"ת 'שמחת יהודה אליעזר' (דף י"ז ריש עמוד ד'), עיין שם. והנה ה'שואל ומשיב' תנינא (חלק ב' סימן י', דף י"א עמוד א' בד"ה והנה אי) כתב, דלפי מה שכתב 'מגן אברהם' שמוקצה אסור בהנאה, אם כן אסור לאדם ליהנות ממנו, על ידי שאיכילנו לקטן, דבשלמא אם היה אסור רק באכילה, אין הכי נמי דמותר למספי לקטן, אבל אם אסור בהנאה על כל פנים הנאה יש לו במה שמאכיל לקטן. ועיין עוד ב'שואל ומשיב' שם בסוף העמוד, עיין שם.

"וזה נסתר ממה שכתב הרשב"א בחידושו (יבמות קיד.), להקשות ממה שכתוב בעירובין (לא): דפרין נמי טבל פשיטא, לא צריכא בטבל דרבנן בעציץ שאינו נקוב, ותיפוק ליה דחזי לקטנים, כמו תרומה דחזי לכהנים, ועיין שם התירוץ, ולא משני דהוי איסור הנאה וממילא אסור לקטן. ומיהו בלאו הכי כבר העירו על דברי הרשב"א דתיפוק ליה דטבל אסור בהנאה של כילוי. וכמו שכתבו התוספות (שבת כו.) בד"ה אין מדליקים בטבל טמא. וכבר עמד בזה הרש"ש בחידושו (עירובין לא):".

ולעצם הקושיא כתבו האחרונים ליישב בכמה דרכים. בשו"ת **בית אפרים** (יורה דעה סוף סימן ס"ב) תירץ דהרשב"א מודה דהיכא דיש לפניו היתר ואיסור דרבנן, אסור לו להאכיל להקטן איסור דרבנן, ואם כן בכהאי גוונא דיש לו גם היתר, הוי טבל הטבול מדרבנן מוקצה.

בחקרי לב (אורח חיים סוף סימן ס"ט) תירץ דגם להרשב"א אסור להאכיל טבל דרבנן לקטן, משום דהרי הוא מפסיד וגוזל בזה לשבט כהונה, ואם כן שפיר הוי מוקצה.

הקולמוס שיהיה חיתוכו נאה, שבהיות חיתוך הקולמוס נאה ויפה בענייניו, ניכר נוי בכתיבה במשך האות, עיין שם. והנה אף בדבריו לא יצאנו בזה מהדוחק, כמו שיראה הרואה.

ובבן יהוידע כאן כתב לפרש "קולמוס נאה" אין הכוונה על גוף הקולמוס, אלא על האותיות הנכתבות בקולמוס בצורתן ומידתן והשוואתן זו עם זו, "וכן הוא לשון העולם, מי שיש לו כתיבה משובחת אומרים קולמוסו נאה", עד כאן. ודבריו נכונים ומיושבים בלשון הגמרא. וכן נראה מדברי **המאירי** כאן, שכתב "בדיו נאה בכתיבה נאה", עיין שם. ועיין לשון **הרמב"ם** (הלכות ספר תורה ז, יד). ועיין עוד **בשפת אמת** כאן.

אומן". ונראה גרסת רש"י עיקר דצריך לומר "בקלף נאה", דאילו קולמוס נאה מה הידור בזה.

אכן יש להעיר ממה דאיתא במסכת סופרים (פרק ג') שגורס שניהם, "בקולמוס נאה" ו"בקלף נאה". ומיהו איכא לפרש דהא דאמר קולמוס נאה, רוצה לומר קולמוס יפה, כדי שיהיה הכתב נאה, עיין שם. ועדיין צריך ביאור, דאם כן הוה ליה למימר "קולמוס יפה ומתוקן", כמו שכתוב "בלבלר אומן", ומה הלשון אומרת "קולמוס נאה". ועוד, כיוון שהכוונה היא שתהא הכתיבה נאה, הוה ליה למימר להדיא "כתיבה נאה", ולמה הזכיר את הקולמוס.

ומצאתי בספר **אורים גדולים** (לימוד י"ט) שכתב, "בקולמוס נאה" הכוונה הוא בתיקון

לעם ישראל בעת מתן תורה, וכחלק מכך גם מתעוררת הסכנה בהקזת הדם וגזרו מלהקיז דם בכל ערב יום טוב משום ערב שבועות. והובא זאת להלכה ברמ"א (אורח חיים סוף סימן תס"ח).

וכתב שם **המחצית השקל**: "ונודע דבכל הזמנים שאירע לאבותינו ענין מה, כשיגיע זמן ההוא שוב מתעורר קצת מעין אותו דבר וענין ההוא". ומבואר אם כן דכיוון שבזמן מתן תורה מי שלא קיבל על עצמו התורה היה ניזוק, אף לדורות כן, דמי שאינו מקבל על עצמו התורה בימים אלו מסוכן. ולכן ייזהר אדם מאד גם בזמן הזה שהקזת דם מסוכן, ואם לא קיבל על עצמו עול תורה בזמן הזה, עלול רוח זו להזיקו, ומבואר אם כן שכל שנה ושנה צריך קבלת התורה מחדש, ואם אינו מקבל יש קטרוג עד שבמקום סכנה מסוכן, וכאמור זוהי הלכה מפורשת בשולחן ערוך וכל הפוסקים.

וכן ראיתי שמציינים שכן היה אומר הגה"צ **רבי אליהו לופיאן** זצ"ל שבערב שבועות שבכל שנה ושנה הרי זה סכנה להקיז דם, מפני אשר בכל שנה ושנה יוצא אותו רוח ממש, כשעת מתן תורה, שרצה לטבוח את עם ישראל אם לא היו מקבלים את התורה, הרי שבכל שנה ושנה מתקיים בפועל המאורע של אותו חג ויום טוב כמו בזמן ההוא ממש. וכן מרגלא בפומיה דהגרש"ז **אויערבאך** זצ"ל (ועיין ב'תשובות והנהגות' כרך ד' סימן ק"ט ושו"ת 'ציץ אליעזר' חלק י"ב סימן מ"ו).

ובבן יהוידע כתב: "נמצא כיון שקבלו התורה ביטלו את זיקא דשמיה טבוח, ונראה לי בסייעתא דשמיא התורה נקראת טוב, וגם יש בה שמונה דרגין: כשר, ופסול, טמא, וטהור, חייה, וזכאי, אסור, ומותר, הרי יש בה שמונה פעמים טוב, שכל חלק משמנה דרגין הנזכרים נקרא טוב, וזהו ח' טוב, אותיות **טבו"ח**, ולכן בקבלת ישראל התורה שהיא ח' טוב בטלו את הטבוח.

גם עוד יש לומר דאיתא בספרי רבינו האר"י ז"ל דבתורה נתקן הרוח, לכך ביטלו כחו של אותו זיקא שהוא רוח, ונראה לי להכי קרו ליה טבוח ולא קרו ליה טובח, כדי שתחזור משמעות הטביחה עליו עצמו שהוא יהיה טבוח ונהרג".

קלב.

"בריו נאה בקולמוס נאה"

למה הכוונה

'בקולמוס נאה'

וצריך ביאור הכוונה במה שכתוב "בקולמוס נאה", דמה הידור מצוה בקולמוס נאה. ובשו"ת **בנין שלמה** (סוף סימן ו') עמד בזה, והביא מדברי רש"י ביומא (ע. ד"ה להראות כו') "ספר תורה נאה בקלף נאה בדיו נאה בבלבלר

"חיה ג' ז' ול" (קכט.)

האם הימים לילדת הם מעת לעת או מקצת היום ככולו

כתב מרן רבינו **עובדיה יוסף** ז"ע במאור ישראל (כאן):

"בחידושי הריטב"א בשם התוספות כתב דשבעה ימים מעת לעת קאמר. וכן כתב עוד הריטב"א בחידושי (עירובין סח. שבת קל:). וכן כתבו התוספות (גיטין ח:): לדעת בעל הלכות גדולות. וכן פסק בעל האשכול (הלכות מילה סימן לו) והאור זרוע חלק ב' (סוף סימן פה). וכן כתב עוד האור זרוע (בסימן קח אות ג) בשם רבינו גרשום. עיין שם. וכן נראה דעת התוספות (בבא קמא פ: ומנחות סד.) וכן נראה מהתוספות כאן (ועיין במהרש"א כאן, ובעירובין סח.).

"וכן כתב הרא"ש בתשובה (כלל כו סימן ג) וזו לשונו: 'זמשכחת לה שביום המילה הוי תוך שבעה של חיה, משום דשבעה של חיה מנינן להו מעת לעת, וכדאמרינן כהאי גוונא ביבמות (עא.). קטן שחלצתו חמה נותנים לו שבעה ימים מעת לעת להברותו', עיין שם. וכן כתב האיסור והיתר (כלל נ"ט סימן ב'), ועוד.

"אמנם מרן הבית יוסף (סימן תרי"ז) ובשלחן ערוך שם פסק כדברי התרומת הדשן (סימן קמ"ח) שימים אלה אינם מעת לעת, אך באמת שאין דברי הרב תרומת הדשן בזה מוכרחים, וכמו שכתב הישועות יעקב (סימן תרי"ז). וכן כתב בשו"ת עזרת ישראל (סימן ס"ד), ובשו"ת יד הלוי (חלק אורח חיים סימן ס"ב). ואילו ראה מרן דברי כל הראשונים הנ"ל, בודאי שהיה פוסק דבעינן מעת לעת, שספק נפשות להקל. הלכך נקטינן לקולא. וכן פסק הישועות יעקב שם להקל, והסכימו עמו כל חכמי עירו, עיין שם, וכן כתבו הרבה אחרונים.

"ועיין להגרש"ז אויערבך בשו"ת מנחת שלמה (סימן ז' עמוד מ"ד בהערה) שהביא, שהגאון רבי פינחס עפשטיין השיג על מה שכתב בשמירת שבת כהלכתה דבעינן מעת לעת, וחיליה מכת דברי הרב פתחי עולם שכתב שאין צריך מעת לעת, והרב המחבר שם דחה דבריו בדברים נכונים וברורים, והעלה להלכה שצריך מעת לעת. עיין שם. וכן הורה למעשה הגאון רבי אברהם בינג, ושכן הורה רבו הגאון רבי נתן אדלר, וכמו שכתב בשמו בשו"ת יד הלוי (סימן סב) הנ"ל. וכן כתב בשמו בנחל אשכול על ספר האשכול חלק ב' (עמוד קיד). וכן העלה הגאון מהרש"ם בדעת תורה (סימן תרי"ז), ועוד. **וכן אני מורה ובא בסייעתא דשמיא להלכה ולמעשה**".

והאר"י מרן בזה ברוחב דעתו ועוצם בקיאותו בספרו **חזון עובדיה** (שבת חלק ג' עמודים של"ג-של"ו, עיין שם בארוכה).